

ความรู้ที่จำเป็นของคนยุคเศรษฐกิจฐานความรู้

KNOWLEDGE NECESSARY FOR KNOWLEDGE-BASED ECONOMY PEOPLE

บทคัดย่อ

ความรู้ที่จำเป็นของคนยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ คือความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการความรู้ ความสามารถในการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ ยังต้องอาศัยกระบวนการจัดการความรู้ผ่านคน เทคโนโลยี และกระบวนการความรู้ ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมให้เกิดขึ้นใหม่ ในบทความนี้ยังได้นำเสนอตัวอย่าง OTOP เศรษฐกิจระดับตำบลที่แสดงให้เห็นกระบวนการการนำความรู้ข้างต้นมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ระดับชุมชน

Abstract

Knowledge necessary for knowledge-based economy people is information and communications technology as well as knowledge management. The ultimate use of information and communications technology for the nation also needs knowledge management through man, technology and knowledge process. Then knowledge analysis and synthesis can be used for gaining new innovation. In the article, a sample of OTOP knowledge-based economy with process of using knowledge to develop goods at community level is presented.

บทนำ

“ความรู้” เคยเป็นสมบัติของมวลมนุษยชาติโดยรวม ผู้ค้นพบความรู้และนวัตกรรมเป็นคนแรก จะได้รับเกียรติและบันทึกไว้ให้คนรุ่นหลัง แต่ปัจจุบันความรู้และเทคโนโลยีได้กลายเป็นสินค้า จึงเกิดมีธุรกิจความรู้และอุตสาหกรรมความรู้ ผู้ค้นพบคือผู้ลงทุนทำการวิจัยที่ทำให้เกิดความรู้และนวัตกรรมจะสงวนสิทธิ์และผลประโยชน์จากสิ่งที่ค้นพบ มีการต่อรองค้าขายองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยี มีกฎหมายคุ้มครอง และสามารถติดตามเอาผิดกับผู้ละเมิดได้ ความรู้จึงกลายเป็นสินค้าที่ซื้อขายราคาแพง

¹ นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

² ดร., อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรัตน์ วัฒนาร

ที่มีบทบาทในการสร้างความมั่งคั่ง และกลายเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้กับผู้ค้นพบได้ (เกล้าทองขาว, 2008) ดังนั้นทรัพยากรความรู้จึงกลายเป็นหัวใจของคนทำธุรกิจในยุคต่อไป การผลิตและบริการจะเน้น การใช้หัวมากกว่าแรงงาน ราคาสินค้าจะตัดสินด้วยความรู้ที่ใส่ลงไป และการขายจะไม่นับราคาถูกหรือแพงแต่ลดต้นทุนการผลิตเท่านั้น

ระบบเศรษฐกิจที่มาจากการผลิตและการกระจายสินค้าและบริการโดยอาศัยความรู้ที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักนี้เรียกกันว่า “เศรษฐกิจฐานความรู้” (Knowledge-based Economy) ซึ่งทรัพย์สินความรู้นี้มักเรียกกันว่า “ทุนทางปัญญา” หน่วยงานใดที่มีการจัดการความรู้ระบบสารสนเทศที่ดีและมีประสิทธิภาพจะสามารถใช้ประโยชน์จากทุนทางปัญญาของตนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

ความรู้อะไรที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นและมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้เกิดนวัตกรรมหลากหลายในทุกๆ ด้าน และเครื่องมือที่เอื้อประโยชน์ต่อสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้เช่นปัจจุบันคือคอมพิวเตอร์ ทั้งการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการทำงาน ในการสื่อสาร และเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าผ่านทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมีความถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็วทันเหตุการณ์ ดังนั้นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์จึงเป็นความรู้ที่จำเป็นของคนยุคปัจจุบัน การได้ศึกษาเรียนรู้ถึงของข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแม่นยำรวดเร็ว ย่อมได้เปรียบต่อผู้อื่นมากในเชิงธุรกิจ การเมือง สังคมหรือแม้แต่การศึกษา การบริหารจัดการหากสถาบันหรือหน่วยงานนั้นมีข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเพียงพอจะสามารถนำสารสนเทศเหล่านั้นมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรตนเองและทำให้องค์กรพัฒนาก้าวหน้าได้รวดเร็วกว่าผู้อื่นได้ (ภูมิินทร์ วิมลศิลป์, 2550)

การเตรียมคนสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้จะอย่างไร

เนื่องจากเศรษฐกิจฐานความรู้ ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ (ไอศูรย์, 2009) ได้แก่

1. ระบบนวัตกรรมและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี (Innovation System & Technological Adoption)
2. ประชากรที่มีการศึกษาและแรงงานที่มีความรู้ (Educated, Creative and Skill Labor Force)
3. เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม (Information and Communication Technology)

ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรัตน์ วัฒนาร

4. สภาพแวดล้อมและสถาบันทางเศรษฐกิจ (Economic & Institutional Regime)

แต่ความจริงที่ปรากฏในสังคมไทยขณะนี้คือเรายังขาดความพร้อมด้านบุคลากรและการวางแผนกลยุทธ์ที่จะก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้บนฐานองค์ประกอบทั้ง 4 ประการดังกล่าว

นอกจากปัจจัยข้างต้นแล้วการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความรู้ด้านต่างๆ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกปัจจุบัน และสามารถดำรงชีวิตในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ในการพัฒนาข้างต้นจะต้องคำนึงถึงการดำเนินการไปพร้อมกันอีก 2 ด้าน คือ

1. การพัฒนาที่นำไปสู่สังคมข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศ (Information Society) ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาทางด้านกายภาพให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพสูงพอที่จะรองรับข้อมูลข่าวสารจำนวนมากได้

2. การพัฒนาที่นำไปสู่สังคมที่มีฐานแห่งความรู้ (Knowledge Based Society) ต้องมีการปรับระบบการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสในการเรียนรู้ มีการพัฒนาคนเพื่อการปรับปรุงทักษะอย่างต่อเนื่อง (ปทุมรัตน์ จงคณูหาญและคณะ, 2548)

การศึกษาอย่างไรจะนำประเทศไทยไปสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

นอกจากการสร้างสังคมให้คนในชาติเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศในด้านต่างๆ และเกิดวัฒนธรรมของการแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องแล้ว สิ่งที่ต้องสร้างให้คนในชาติให้เรียนรู้ต่อไป คือ การจัดการความรู้ เพราะความรู้ที่มีอยู่ในสังคมไทยนั้นมีมากมายแต่ปัญหาที่พบก็คือการนำเอาความรู้มาใช้ไม่เป็น เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจถึงวิธีการจัดการกับความรู้ และไม่สามารถบูรณาการความรู้ที่มีอยู่เดิมกับความรู้ใหม่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสังเคราะห์เป็นนวัตกรรมใหม่ได้ แสดงให้เห็นว่าเรายังขาดการสร้างความรู้และวิธีการจัดการความรู้อย่างลึกซึ้ง การตระหนักถึงปัญหาที่พบและมุ่งพัฒนาระบบการศึกษาด้านการจัดการความรู้ และการบูรณาการองค์ความรู้เข้ากับข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีใหม่เพื่อก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ และผลักดันศักยภาพทางความรู้ด้านการผลิต เช่น นวัตกรรมใหม่ ออกสู่สังคมโลกได้ จึงจะสามารถเดินเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างเต็มภาคภูมิได้

สำหรับองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Process) (วิจารณ์ พานิช, 2009) ได้แก่

1. “คน” ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2. “เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ อย่างง่าย และรวดเร็วขึ้น

3. “กระบวนการความรู้” นั้น เป็นการบริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้ใช้ในการทำให้เกิดการปรับปรุง และนวัตกรรม

องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างสมดุล ซึ่งในการจัดการศึกษานั้นจะต้องสร้างและพัฒนาหลักสูตรที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพคน ให้คนมีองค์ความรู้ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความรู้ทางเทคโนโลยี และกระบวนการในการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้คนรู้จักการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้ให้เป็น การเรียนการสอนไม่เน้นการเรียนในชั้นเรียนเท่านั้น แต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากหลายๆ ช่องทาง ทั้ง การ ศึกษาสถานการณ์จริง การค้นคว้าหาความรู้บนโลกทางอินเทอร์เน็ต โดยผู้สอนต้องจัดหาแหล่ง ข้อมูลที่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า การเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสังเคราะห์องค์ความรู้และการพัฒนานวัตกรรมใหม่ อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างกระบวนการจัดการความรู้ในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ระดับชุมชน

ขอเสนอประเด็นการพัฒนาท้องถิ่นตามนโยบาย OTOP สู่การวิเคราะห์ และสังเคราะห์บนพื้นฐานการนำสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (ไทยตำบลดอทคอม, 2548) มีดังนี้

1. เพื่อสร้างระบบข้อมูลตำบลให้เข้าสู่อินเทอร์เน็ต โดยข้อมูลต่าง ๆ ของตำบลจะถูกเก็บเข้าระบบฐานข้อมูลและสร้างเป็นเว็บไซต์ที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไขและนำเสนอการทำงาน และผลิตภัณฑ์ของชุมชน กลุ่มชน ตลอดจนไปถึงระดับ SMES

2. เพื่อเพิ่มศักยภาพความแข็งแกร่ง และรายได้ โดยนำข้อมูลในเว็บไซต์ และมีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ของดีประจำตำบล เพื่อช่วยให้มีผู้คนรู้จักมากขึ้นและสามารถนำผลิตภัณฑ์ออกขายได้มากขึ้น ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ

3. เพื่อนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเข้าสู่ตำบลและเป็นการช่วยให้ประชาชนได้มีโอกาสติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูล ค้นหาข้อมูลข่าวสาร ศึกษาหาความรู้ได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัด และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและเผยแพร่กิจกรรมต่าง ๆ

ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรัตน์ วัฒนาร

4. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน และสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆรวมถึงอาหาร ผลไม้และของดีของตำบลจะช่วยให้มีการท่องเที่ยวกระจายออกไปสู่ตำบลมากขึ้นเป็นการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น

5. เพื่อช่วยขยายสินค้าของตำบล และพัฒนาเข้าสู่ระบบ e-commerce ซึ่งสินค้าที่ผลิตได้ ในตำบลอาจนำออกขายได้ 2 วิธี คือ โดยการแนะนำให้เป็นที่ยุ้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น และติดต่อซื้อขายกันได้ตามปกติ หรือในระบบ e-commerce โดยการใช้เว็บไซต์ เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่และเป็นการเปิดตลาดให้กว้างขวางออกสู่โลกภายนอก

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยีในการออกแบบและผลิตสินค้า การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์และการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน มีการหลักการตลาดเข้ามาช่วยในการผลิตและการขาย ผู้ผลิตสามารถผลิตและออกแบบผลิตภัณฑ์ ผู้ซื้อสามารถเข้าถึงการซื้อขายได้โดยผ่านการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตซึ่งสามารถทำได้ง่ายและสะดวกขึ้นและสามารถค้าขายได้ในวงกว้าง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทั้งยังสามารถเข้าถึงรูปแบบการค้าขายผ่านระบบการสื่อสารออนไลน์และเทคโนโลยีได้ การให้ความรู้ในเรื่องระบบข้อมูล สารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีกับประชาชนด้วยการจัดการความรู้ผ่านเครือข่ายจริงและ/หรืออินเทอร์เน็ต การเปิดตลาดแข่งขันทางธุรกิจการค้ากับต่างชาติสามารถนำไปสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้ อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาควรมีหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ที่ควบคู่กันไป เช่น ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งใช้เป็นพื้นฐานการสร้างนวัตกรรมใหม่ ความรู้ด้านเทคโนโลยีเน้นการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ เพื่อประยุกต์ใช้กับงานการผลิตและค้นหาข้อมูลและเทคนิคต่างๆ ในการการผลิต อีกทั้งยังสามารถใช้อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งจำหน่ายหรือสั่งซื้อสินค้าได้ ความรู้ภาษาอังกฤษในการใช้สื่อสารกับต่างประเทศ ความรู้ด้านการสร้างสรรค์ออกแบบนวัตกรรมใหม่ในการผลิตสินค้าสู่ตลาดการค้าโลก ความรู้ด้านกฎหมายในการพิทักษ์สิทธิทางความคิดของตนเรื่องลิขสิทธิ์ ในขณะเดียวกันเพื่อเป็นความรู้ในการต่อรองและการค้าขาย รวมถึงความรู้ด้านธุรกิจการค้าและการมีคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อการดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืนต่อไป

ศิริรัตน์ จำปีเรือง และอมรรัตน์ วัฒนาร

บทส่งท้าย

การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ด้วยการฝึกฝนคนให้ใช้ศักยภาพของตนที่มีอยู่ทุกด้าน รวมทั้งการใช้ประโยชน์สูงสุดของทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและจารีตประเพณีของชาติ และเปิดโอกาสให้ใช้ศักยภาพดังกล่าวมาพัฒนาตนให้มีคุณค่า ด้วยข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ จนกระทั่งสามารถมีและใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกับความรู้และศักยภาพที่มีอยู่เดิมจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ที่มีคุณค่ายิ่งขึ้นได้ นอกจากนี้การจัดความรู้ด้านการผลิตและสร้างนวัตกรรมที่แปลกใหม่และสร้างสรรค์ย่อมเกิดขึ้นได้ในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ของไทย และจะสามารถก้าวเข้าสู่ตลาดแข่งขันกับนานาชาติอย่างสง่างาม อย่างไรก็ตามยังมีคำถามรออยู่ข้างหน้าว่าการนำประเทศไทยของเราสู่สังคมเศรษฐกิจฐานเรียนรู้อย่างไรจึงจะยังคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติไทยอยู่ได้ เช่น การนับถือเครือญาติ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีน้ำใจ ความเอื้ออาทร ฯลฯ ให้อยู่ควบคู่กับสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งน่าจะมีความยั่งยืนยิ่งกว่าการมีสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เดินตามหลังอารยะประเทศโดยมิได้คำนึงความเป็นตัวตนของคนไทยที่มีมาแต่ดั้งเดิม

บรรณานุกรม

- เกล้า ทองขาว. “**สังคมฐานความรู้**”. [ออนไลน์]. (2009). แหล่งข้อมูล
[http:// www.trang.psu.ac.th/learning2teach/index.php](http://www.trang.psu.ac.th/learning2teach/index.php).
- ไทยตำบลดอทคอม. “**กำเนิดเว็บไซต์ไทยตำบลดอทคอม**”. [ออนไลน์]. (2548). แหล่งข้อมูล
<http://www.thaitambon.com/presentation/OPM7747/Main.htm>
- ปทุมรัตน์ จงคุณกลางและคณะ. “**การจัดการความรู้**”. [ออนไลน์]. (2548) แหล่งข้อมูล
<http://student.nu.ac.th/learn/lesson%201-1.htm>.
- ภูมิินทร์ วิมลศิลป์. “**สังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร**”. [ออนไลน์]. (2550). แหล่งข้อมูล
<http://gotoknow.org/blog/sakeaw/111926>.
- วิจารณ์ พานิช. “**การจัดการความรู้**”. [ออนไลน์]. (2009). แหล่งข้อมูล
http://www.dopa.go.th/iad/km/km_des.html.
- ศิริประภา รุ่งพราย. “**เศรษฐกิจยุคหน้า ต้องจัดการทรัพย์สินทางปัญญา**”. [ออนไลน์]. (2552)
แหล่งที่มา : <http://www.lnnookcard.com/webboard/index.php?topic=426.0>.
- ไอศูรย์. “**การสังคมแห่งการเรียนรู้**”. [ออนไลน์]. (2009). แหล่งข้อมูล
<http://www.gotoknow.org/blog/buildchumphon/163800>.
- Measwatch. “**ข้อเสนอยุทธศาสตร์และมาตรการในการนำประเทศไทยเข้าสู่สังคม-เศรษฐกิจฐานความรู้**”. [ออนไลน์] . (2551). แหล่งข้อมูล
http://www.measwatch.org/autopage/show_page.php?t...s...8.
- tlc webboard. “**บทบาทความสำคัญของเทคโนโลยี**” . [ออนไลน์] . (2009). แหล่งข้อมูล
http://www.tlcthai.com/webboard/view_topic.php?table...